

## ARAŞTIRMA MAKALESİ

DEFTER BEYAN SİSTEMİ UYGULAMASININ SORUNLARI  
ÜZERİNE TRABZON İLİNDE BİR ARAŞTIRMA<sup>1</sup>*A RESEARCH IN TRABZON ON THE PROBLEMS OF THE  
IMPLEMENTATION OF THE BOOK DECLARATION SYSTEM*Doç. Dr. Abdülkadir PEHLİVAN\*  
Yasin AKKAYA\*\*

## ÖZ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte, sunulan hizmetlerin birçoğu kâğıt ortamından elektronik ortama aktarılmaya başlamış, bu konuda devlet birçok yeni uygulamayı meslek mensuplarının kullanımına sunmuştur. E-dönüşüm kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından uygulamaya konulan defter beyan sistemi de 2018 hesap döneminden itibaren mükelleflerin kullanımına sunulmuştur. Defter beyan sisteminin meslek mensuplarının kullanımına sunulması ile, uygulama öncesi görülen sorunlardan bir kısmı ortadan kalkmış; ancak ortaya bazı yeni sorunlar çıkmıştır. Bu sorunların tespit edilerek; çözüm önerisi geliştirilebilmesi amacıyla hazırlanan bu çalışma ile muhasebe meslek mensuplarının defter beyan sistemine yaklaşımı ve sistemin meslek mensuplarının ihtiyacını karşılama durumu tespit edilerek Türkiye’de muhasebe mesleğinin uygulama kısmına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Trabzon ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının defter beyan sistemini kayıt düzeni, mevzuat ve denetim açısından değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla verileri toplanmış ve analize tabi tutularak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

**Anahtar Sözcükler:** Defter Beyan Sistemi, Elektronik Vergilendirme Sistemi, Muhasebe Mesleği

1 Bu makale “Defter Beyan Sistemi Uygulaması ve Sistemde Görülen Aksaklıklara Yönelik Çözüm Önerileri: Trabzon İlinde Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

\* Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3072-773X>

\*\* SMMM, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8998-1754>

## ABSTRACT

With the developments in information and communication technologies, many of the services offered have started to be transferred from paper to electronic environment, and the Government has introduced many new applications to the use of professionals in this regard. The book declaration system introduced by the Revenue Administration within the scope of e-transformation was also made available to taxpayers as of 2018 accounting period. With the introduction of the book declaration system to the members of the profession, some of the problems seen before the application were eliminated; however, some new problems have emerged. By identifying these problems; The approach of this book declaration system solutions work with the accounting profession in order to improve the suggestion made by identifying and meeting the needs of the professional status of the system is intended to contribute to the application of the accounting profession in Turkey. Within the scope of the study, the data of the professional accountants operating in Trabzon province were collected in order to determine their evaluations in terms of bookkeeping order, legislation and audit, and the results and suggestions were included by analyzing them.

**Keywords:** Book Declaration System, Electronic Taxation System, Accounting Profession

## 1. GİRİŞ

Elektronik sistemlerin kamu kurumlarında kullanımının yaygınlaştırılması projesinden en gelişmiş haliyle istifade eden kurumlardan birisi de Gelir İdaresi Başkanlığı'dır.

Başkanlığın kullanıma sunduğu e-maliye uygulamaları ile vergi dairelerinde mükellefler tarafından bizzat yapılması gereken birçok işlem, daha kolay yapılabilir hale gelmiş ve bu uygulamalar sayesinde taraflar hem zaman hem de maliyet tasarrufu sağlamıştır.

2020 yılı itibarıyla e-defter, e-fatura, e-beyanname, defter beyan, hazır beyan, internet vergi dairesi, interaktif vergi dairesi uygulamaları mükellef ve meslek mensupları tarafından kullanılmaktadır. Bu uygulamalar, gelir idaresinin mükelleflere sunduğu elektronik vergilendirme sürecinin parçalarıdır. Zamanla bu parçalı yapı tam entegre hale gelerek kâğıt kullanımının tamamen ortadan kalkması beklenmektedir.

E-maliye uygulamaları arasında yer alan defter beyan sistemi uygulaması ile basit usule tabi mükellefler, işletme hesabı esasına göre defter tutanlar ve serbest meslek erbapları elektronik ortamda defterlerini tutabilecek bir sisteme kavuşmuştur. Bu çalışmaların yapılabilmesi için öncelikle yasal düzenlemeler yapılmış, daha sonra teknik alt yapı kurularak uygulamalar kullanılabilir hale getirilmiştir. Ancak elektronik sistemlerdeki bazı eksiklikler, kullanım sürecinde anlaşılabilirdiğinden bunların zamanla tespit edilerek giderilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca gelişen teknoloji ve yeni hayat tarzı eski sistemlerin gözden geçirilmesini ve yeni sistemler geliştirmeyi zaruri kılmaktadır.

Defter beyan sistemi uygulamasına yönelik muhasebe meslek mensuplarının sistemde gördükleri aksaklıkları tespit edebilmek ve bu konuda çözüm önerileri sunabilmek amacıyla hazırlanan bu çalışmada defter beyan sistemi hakkında kısa bir bilgilendirme yapıldıktan sonra Trabzon ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan araştırma sonuçlarına yer verilmiş, elde edilen bilgiler ışığında sisteme yönelik değerlendirmelerde bulunularak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

## 2. DEFTER BEYAN SİSTEMİ

Gelir idaresinin sunduğu elektronik vergilendirme sistemleri ve bilgi edinme kanalları arasında yer alan defter beyan sistemi, 17/12/2017 tarih ve 30273 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak kullanılmaya başlamıştır.

Defter beyan sistemi, serbest meslek erbaplarını, basit usule tabi mükellefleri ve işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefleri kapsamaktadır. Bu uygulama ile, bahsi geçen mükelleflerin kayıtlarının elektronik ortamda tutulması zaruri hale gelmiştir. Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler defter beyan sistemini kullanamayacaktır (Tektüfekçi, 2019, s.47). Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler ise faaliyet hacmi ve konusuna göre e-defter (elektronik defter) tutmaktadır. Bu kapsamın dışında kalanlar kâğıt ortamında defter tutmaya devam edecektir. Vergi Usul Kanunu’nun 177’nci maddesi, bazı durumlarda kurumlar vergisi mükelleflerinin işletme hesabı defteri tutmasına imkân tanımıştır. Ancak defter beyan sistemi kullanılmaya başlandıktan sonra bu mümkün görünmemektedir (Arslan, 2018, s. 2).

Sistem kullanıcısı olan meslek mensupları [www.defterbeyan.gov.tr](http://www.defterbeyan.gov.tr) web adresi üzerinden sisteme giriş yapacak ve sistem üzerinden gelir ve gider kaydı, sabit kıymet kaydı gibi işlemleri yapabilecektir. Yapılan kayıtlar üzerinden beyannameler otomatik olarak oluşturulacak ve sistem üzerinden

onaylanacaktır. Defter beyan sistemi ile işletme hesabı defteri, serbest meslek kazanç defteri, çiftçi işletme defteri, envanter defteri, amortisman defteri, ambar defteri, damga vergisi defteri, bitim işleri defteri, hekimler için protokol defteri gibi defterler kullanıcılara sunulmuştur (Doğan, 2018, s. 1).

Defter beyan sistemi uygulamasından önce kâğıt ortamında tutulan; işletme hesabı defteri, serbest meslek kazanç defteri ve diğer defterlere kapanış onayı yapılmamaktaydı. Yeni uygulamaya giren defter beyan sistemi ile defterlerin ait olduğu yılı takip eden dördüncü ayın son gününe kadar Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından kapanış onayının yapılması gerekmektedir. Kapanış onayı, kayıtların zamanında ve doğru şekilde yapılması bakımından önemli bir uygulamadır. 17/12/2017 tarih ve 30273 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan tebliğ ile eski sistemden defter beyan sistemine geçiş takvimi belirlenmiştir. Buna göre basit usule tabi mükellefler ve serbest meslek erbapları 01/01/2018 tarihi itibarıyla, işletme hesabı esasına göre defter tutmakla yükümlü olan mükellefler ise 01/01/2019 tarihi itibarıyla sisteme kayıtlarını yapıp kullanıma başlamışlardır. Uygulanan kademeli bir geçişle sistemde yaşanabilecek aksaklıkların en aza indirgenmesi amaçlanmıştır. Basit usule tabi mükellefler ve serbest meslek erbapları vasıtasıyla sistemin deneme aşaması geçilmiş ve bu süreçte meslek mensuplarınca sisteme birçok katkı sağlanmıştır. Serbest meslek erbabı olarak Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler de sisteme ilk dâhil olan mükellefler arasında yer almıştır.

Ekonominin ve vergilendirmenin karmaşıklığı teknolojiden yararlanmayı ve defterlerin elektronik ortama aktarılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu görevini yerine getirmeyenlerin fiilleri, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’na göre defter ve belgeleri ibraz etmemek “gizleme” fiili kapsamında 18 aydan 3 yıla kadar hapis cezası yaptırımına tabi kaçakçılık suçu kapsamında değerlendirilecektir. Defter ve belgelerin incelenmesi esnasında zor durumda kalınmaması için önceden belirlenen usul ve esaslara dikkat edilmelidir. Cezai müeyyidelere maruz kalmamak için bu durum son derece önemlidir (Ökçün, 2018, 3; Pehlivan, 2019, s.112).

Elektronikleşme; e-muhasebe, e-denetim gibi kavramları ortaya çıkarmıştır. Elektronik ortamda tutulan defterlerin elektronik ortamda denetlenmesi gerekmektedir. Gelir idaresinin verginin doğru bir şekilde hesaplanıp hesaplanmadığını ve beyan edilen gelirin doğruluğunu denetlemesi gereklidir (Calayoğlu, 2019, s.156). Bu, defter beyan sistem için de geçerli olup; bulunduğumuz süreçte elektronik defterlerin denetimi için çeşitli yazılımlar geliştirilmeye başlanmıştır.

### 3. DEFTER BEYAN SİSTEMİ UYGULAMASINA YÖNELİK TRABZON İLİNDE BİR ARAŞTIRMA

#### 3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, defter beyan sistemi uygulaması ile ilgili muhasebe meslek mensuplarının sistemde gördükleri aksaklıkları tespit edebilmek ve bu konuda çözüm önerileri ortaya koyabilmektir. Bu amaçla; kayıt düzeni, mevzuat ve denetim konuları dikkate alınarak belirlenen değişkenlerin ve demografik faktörlerin defter beyan sistemi üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmış; elde edilen sonuçlarla literatüre katkı sunulması amaçlanmıştır. Araştırmayla, muhasebe meslek mensuplarının defter beyan sistemine yaklaşımı ve defter beyan sisteminin meslek mensuplarının ihtiyacını karşılama durumu tespit edilerek Türkiye’de muhasebe mesleğinin uygulama kısmına katkı sağlanması beklenmektedir.

#### 3.2. Araştırmanın Önemi

Muhasebe meslek mensuplarının defter tutma faaliyetleri ile ilgili teknolojik gelişmelerden faydalanması kaçınılmazdır. Hata payını ve kâğıt kullanımını azaltan, denetimi hızlandıran, bilgiye erişimi kolaylaştıran güncel uygulamalar, her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu uygulamaların, teknolojik gelişmelere uyumlu, bilimsel verileri dikkate alan, mevzuata uygun olarak hazırlanmış olması gerekir. Bu uygulamalardan birisi olan defter beyan sisteminin meslek mensuplarının kullanımına sunulması ile, uygulama öncesi görülen sorunlardan bir kısmı ortadan kalkmış; ancak ortaya bazı yeni sorunlar çıkmıştır.

Defter beyan sistemi; ikinci sınıf tacirlerin, serbest meslek erbaplarının ve basit usule tabi olan mükelleflerin kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına, tutulan bu defterlerin elektronik olarak oluşturulması ve saklanmasına, beyanname ve bildirimlerin elektronik olarak gelir idaresine gönderilmesini sağlayan bir sistemdir. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki anlamda günümüzün yeni uygulamalarına uyum sağlaması maksadıyla uygulamaya konulan defter beyan sistemi, mükellef ve meslek mensuplarına birçok katkı sağlamaktadır. Ancak bu sistemin meslek mensuplarının kullanımına sunulması aşamasında yeterli süre verilmemiş ve sistem, birçok eksikle uygulamaya konulmuştur. Kullanımda yaşanan sorunların ve görülen eksiklerin giderilmesi hususunda defter beyan sistemi üzerine çalışmalar yapılması ve değişen şartlara uyumlu hale getirilmesi mükellef ve meslek mensuplarının bir ihtiyacıdır.

Ülkemizde muhasebe bilgi sistemine yeterli değerin verilmemesi sebebiyle, uygulamada yapılan değişiklikler, meslek mensubu üzerinde ilave yük oluşturmaktadır. Klasik muhasebe algısının değişerek mükellef ile meslek mensubu arasında daha uyumlu bir ortamın oluşturulması gerekmektedir. Meslek mensubunun ilave iş yükü ve maliyet artışı karşısında, verdiği hizmetin karşılığını alamaması gibi konular, çözüm üretilmesi gereken sorunlar arasındadır. Bunun yanı sıra azalan kâğıt, matbaa ve noter masrafları olumlu kazanımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

### 3.3. Literatür Taraması

Defter beyan sistemi henüz yeni bir uygulama olduğu için bu konu ile ilgili literatürde çok fazla çalışma yapıldığı söylenemez. Ancak vergide dijital çağın ürünlerini kapsayan farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar e-defter, e-fatura, e-maliye alanında yapılmış çalışmalardır. Bu çalışmaların ortak özelliği ise belirli bir il veya bölgede faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleki gelişmeler ışığında elektronik sistemlere bakış açılarının tespit edilerek, ilgili konuda meslek mensuplarının bakış açılarının; yaşına, mesleki tecrübesine, cinsiyetine, unvanına, eğitim düzeyine göre farklı olup olmadığının istatistiki olarak ortaya konulmasıdır. Ayrıca mesleğin geldiği noktada dijitalleşmenin sağladığı faydaları ve zararları ortaya koymak amaçlanmaktadır. Türkiye’de e-defter, e-fatura, defter beyan sistemi konularında yapılan bazı çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

**Demirkaya (2019)** çalışmasında, e-Fatura Uygulamasına yönelik mükelleflerin uygulamaya geçişte yaşadığı sorunlara yer vermiştir. **Nadıza (2019)** çalışmasında, e-dönüşüm kapsamında e-fatura, e-defter ve defter beyan uygulamalarını incelemiş ve bu uygulamaların, yasal dayanaklarını, kullanım aşamalarını, avantaj ve dezavantajlarını ortaya koymuştur.

**Bal (2018)** çalışmasında, e-defter uygulanmasının eksiklerine yer vererek yapılması gereken düzenleme önerilerine yer vermiştir. **Ekiz (2018)** çalışmasında, e-defter ve e-fatura uygulamalarının denetim sürecine etkisi konularında bilgi vermektedir.

**Aydın (2017)** çalışmasında, e-defter ve e-fatura kullanan işletmelerin, bu sistemlere geçiş sürecinin nasıl gerçekleştiği konusunda bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarında; en çok tercih edilen yöntem, uygulamanın getirdiği kolaylıklara ve zorluklara yer verilmiştir. **Ertem (2017)** çalışmasında, e-defter uygulamalarının hızlı bir şekilde uygulamaya geçmesi sebebiyle oluşan

hataların, yapılan yanlış işlemlerin ve eksikliklerin yasal düzenlemelerle giderilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. **Kızgın (2017)** çalışmasında, e-ticaret, e-muhasebe, e-fatura ve e-defter gibi elektronik sistemlerin muhasebe meslek mensuplarınca davranışsal açıdan sıkıcı bulunduğunu ve sadece zorunlu durumlarda kullanılması gerektiği inancına daha fazla sahip olduklarını tespit etmiştir. **Orhan (2017)** çalışmasında, bilgi teknolojileri kullanımının alt boyutları ve muhasebe meslek mensuplarını etkileyen verimlilik faktörleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu, ayrıca bu faktörlerin karşılıklı olarak birbirinden etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

**Bayraktar (2016)** çalışmasında, muhasebe meslek mensuplarının e-belge sistemlerine geçiş konusunda karşılarına çıkan yüksek maliyetlerden ve bilgi güvenliği konusunda duydukları kaygılardan dolayı, yeni gelişmelere direnç gösterdikleri sonucuna yer vermiştir. **Özdemir (2016)** çalışmasında, e-fatura konusunu ayrıntılı olarak incelemiş; Türkiye’de e-defter ve e-fatura sistemine geçen bazı firmaların bu uygulamadan memnuniyetlerini tespit etmeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

### 3.4. Materyal ve Yöntem

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmış ve veriler birincil verilere dayandırılmıştır. Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerini ölçmeye yönelik sorular ikinci bölümde ise cevaplayıcıların defter beyan sistemini kayıt düzeni, mevzuat ve denetim açısından değerlendirmelerini ölçmeye yönelik yirmi yedi soru yer almaktadır. Verilen bu ifadeler 5’li Likert Ölçeği’ne göre değerlendirilmiştir (5=Tamamen katılıyorum; 1=Hiç katılmıyorum). Araştırma 2019 yılında Trabzon ilinde yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile toplanan verilerin değerlendirilmesiyle geliştirilen ölçek vasıtasıyla yapılmıştır. Burada amaç, araştırma anketini hazırlarken, meslek mensuplarının defter beyan sistemini kullanırken karşılaştıkları tüm sorunların araştırma anketine dahil edilmesini sağlamaktır. Araştırma konusu ile ilgili literatürde benzer bir anket çalışması bulunmamaktadır. Araştırmanın ölçeği bu çalışmaya özgü olarak geliştirilmiştir.

Araştırmanın örnekleme Trabzon ilinde faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerdir (SMMM). Trabzon ilinde faaliyet gösteren ve Trabzon SMMM odasına kayıtlı toplam 620 meslek mensubu bulunmaktadır. Bu meslek mensuplarından tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 101 meslek mensubuna araştırma anketi uygulanmıştır.

Çalışmada yer verilen değişkenlere ait verilerin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı kullanılarak belirlenebilir. Güvenilirlik katsayısını ifade eden alfa değeri 0 ile 1 arasında bir değer alır (Altunışık vd., 2005: 115-116). Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğini değerlendirebilmek için alfa katsayısına ilişkin yorum yapılırken %61-80 arası Cronbach alfa değeri “güvenilir” olarak kabul edilmektedir (Nakip, 2006, s.146). Çalışmada tüm değişkenlere ait ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,758 olarak bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin “güvenilir” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

### **3.5. Araştırmanın Bulguları**

Araştırma kapsamında yanıtlarından istifade edilen muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet, yaş, mesleki tecrübe ve mesleki durumdan (bağımlı/bağımsız) oluşan demografik özelliklerine ilişkin frekans analizi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen demografik verilere ilişkin tablo incelendiğinde katılımcıların %79,20’sinin erkek, %91,10’unun lisans mezunu, %38,60’ının 31-40 yaş aralığında, %29,70’inin 20 yıldan fazla mesleki tecrübeye sahip, %79,20’sinin evli oldukları, %51,50’sinin 4001-5000 aralığında gelir elde ettikleri tespit edilmiştir.



**Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Veriler**

Özellikler	Frekans	%	Özellikler	Frekans	%
<b>Cinsiyet</b>			<b>Eğitim</b>		
Kadın	21	20,80	Lise	2	2,0
Erkek	80	79,20	Önlisans	2	2,0
Toplam	101	100	Lisans	92	91,1
			Yüksek Lisans	5	5,0
<b>Yaş</b>			Toplam	101	100
21-30	10	9,9			
31-40	39	38,6	<b>Mesleki Tecrübe</b>		
41-50	25	24,8	1 yıl ve altı	2	2,0
51-60	19	18,8	1-5 yıl	3	3,0
61-70	6	5,9	6-10 yıl	19	18,8
71 ve üzeri	2	2,0	11-15 yıl	20	19,8
Toplam	101	100	16-20 yıl	27	26,7
			20 yıldan fazla	30	29,7
			Toplam	101	100
<b>Gelir Durumu</b>			<b>Meslek</b>		
1000 TL'den az	4	4,0	SM	9	8,9
1001-2000	18	17,8	SMMM	92	91,1
2001-3000	12	11,9	Toplam	101	100
3001-4000	15	14,9			
4001-5000	52	51,5	<b>Medeni Durum</b>		
5000TL'den fazla	4	4,0	Evli	80	79,2
Toplam	101	100	Bekar	21	20,8
			Toplam	101	100

Meslek mensuplarının anket formundaki sorulara verdikleri cevapların frekans analizi sonuçları aşağıdaki Tablo 2’de gösterilmiştir.

**Tablo 2. Betimsel İstatistikler Tablosu**

İfade	$\bar{x}$	$\sigma$
1. Meslek mensupları, defter beyan sistemini kullanmada güçlük çekmektedir.	3,69	1,17
2. Defter-Beyan sisteminde yasal sürelerin dışında kayıt yapılabilmesi sisteme güveni azaltmaktadır.	3,35	1,29
3. Defter-Beyan sisteminin teknik alt yapısı adi ortaklıkların kayıt ve vergilendirme işlemleri için yeterli değildir.	3,95	0,93
4. Defter sınıfında değişiklik (basit usulden işletme hesabı esasına geçiş gibi) yapılması halinde defter beyan sisteminde teknik aksaklık oluşmaktadır.	3,45	0,98
5. E-beyanname sistemindeki çapraz kontrollerin defter beyan sisteminde bulunmaması sistemin etkin bir şekilde çalışmasına engeldir.	3,62	1,14
6. Defter beyan sisteminde faturanın tüm detaylarıyla kaydedilmesi e-fatura uygulaması ile entegrasyonu gerektirmektedir.	4,21	0,71
7. Defterin e-deftere benzer şekilde onaylı olarak yedeklenememesi kayıt güvenliğini olumsuz etkilemektedir.	3,66	1,07
8. Defter-Beyan sistemi uygulamasında elektronik tasdik süresi olarak belirlenen 7 günlük başvuru süresi (teknik aksaklıklar ve iş yoğunluğu sebebiyle) yetersizdir.	4,04	0,95
9. Defter-Beyan sistemi vergi dairesi ile mükellef arasında anlaşmazlıklara yol açmaktadır.	3,06	1,08
10. Defter-Beyan sistemi, kayıt süresini arttırmaktadır.	3,92	1,15
11. Defter-Beyan sistemi, kayıt maliyetini arttırmaktadır.	3,20	1,26
12. Defter-Beyan sistemi, iş yükünü artırarak meslek mensubunun verimliliğini azaltmaktadır.	3,72	1,24
13. Defter-Beyan sisteminin çalışma ekranı, hata yapmaya müsait bir yapıdadır.	3,68	1,01
14. Defter-Beyan sisteminde yapılabilecek hataların çözümü konusunda mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır.	4,00	0,81
15. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından, sistem üzerinden tutulan defterlere ilişkin format ve standartlarda sık sık değişiklik yapılması kayıt yapmayı zorlaştırmaktadır.	4,01	0,78
16. Defter-Beyan kayıt ekranının çok detaylı bilgi istemesi meslek mensubunun muhasebe imkânını sınırlandırmaktadır.	3,67	1,02
17. Defter-Beyan sisteminin iş yükü, muhasebe ücreti artışını gerektirmektedir.	4,40	0,87

İfade	$\bar{x}$	$\sigma$
18. Esnaf meslek odalarına defter beyan sistemini kullanma yetkisi verilmesi sisteme olan güveni olumsuz etkilemektedir.	4,26	1,02
19. Esnaf meslek odalarına defter beyan sistemini kullanma yetkisi verilmesi muhasebe mesleğinin gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir.	4,39	0,95
20. Meslek mensupları, kendilerini defter beyan sistemi kullanımında yeterince geliştirmiştir.	3,47	1,04
21. Defter-Beyan sistemi kâğıt kullanımını azaltmaktadır.	3,98	1,13
22. Defter-Beyan sistemi vergi denetimini hızlandırmaktadır.	4,03	0,84
23. Defter-Beyan sistemi, kayıt hatalarının daha iyi tespit edilmesini sağlamaktadır.	3,97	0,83
24. Defter-Beyan sistemi, vergi iade ve mahsubunu hızlandırmaktadır.	3,50	1,08
25. Defter-Beyan sistemi, vergisel konularda sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin tespitini hızlandırmaktadır.	3,87	1,01
26. Defter-Beyan sistemi, pratik şekilde kullanıma uygun olarak düzenlenmiştir.	2,99	1,16
27. Defter-Beyan sistemi, mükelleflerin vergi usul ve esaslarına uyumu konusunda kapsayıcı ve hızlandırıcı etki oluşturmaktadır.	3,40	1,12

$\bar{x}$  = Ortalama,  $\sigma$  = Standart Sapma,

Meslek mensuplarının anket sorularına verdiği cevapların ortalama puanları incelendiğinde katılımcıların 5'e en yakın (Tamamen Katılıyorum) puan verdikleri cevaplar itibarıyla 6, 17, 18 ve 19. ifadeler öne çıkmıştır. Altıncı ifade de belirtildiği üzere defter beyan sisteminin e-fatura sistemi ile entegrasyonu meslek mensuplarınca zaruri olarak görülmektedir. Yine meslek mensuplarının defter beyan sistemi ve diğer elektronik muhasebe uygulamalarını kullanmaları karşılığında muhasebe ücretlerinde yeterince artış sağlanamamış; uygulamaların kullanımından kaynaklanan zaman ve ilave iş yükü mükelleflere ücret olarak yansıtılamamıştır. Ayrıca defter beyan sisteminin kullanımının meslek odalarına açılması; muhasebe mesleğinin gelişimine olumsuz etki edebilecektir.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgularda ikinci derecede önemli görülen ifadeler mevzuata yönelik ifadelerdir. 8, 14, 15 ve 22. ifadelere katılımcıların verdikleri cevapların ortalaması 4'e yakın (Katılıyorum) hesaplanmıştır. Sekizinci ifadede belirtildiği üzere defter beyan sistemi uygulamasında elektronik tasdik süresi olarak belirlenen 7 günlük başvuru süresi (teknik aksaklıklar ve iş yoğunluğu sebebiyle) yetersizdir. Meslek mensupları

bu sürenin arttırılması kanaatini taşımaktadır. Yine defter beyan sisteminde yapılabilecek hataların çözümü konusunda açık bir düzenleme bulunmaması, sistemde yaşanabilecek problemlerin çözümü konusunda meslek mensuplarını olumsuz yönde etkileyebilecek; sistemde tıkanmaya sebep olabilecektir. Meslek mensuplarının muhasebe mesleğinin gereği olarak uyması gereken standartlar olduğu gibi defter beyan sisteminin de benzer nitelikte standartlara sahip olması gerekir. Ancak bu standartlarda sık sık değişikliğe gidilmesi sisteme uyum sağlama konusunda meslek mensuplarının zorlanmasına sebep olmaktadır. Ayrıca defter beyan sisteminin vergi denetimini hızlandırması; bu uygulamanın idareye sağladığı avantajlar arasında sayılmaktadır. Bu konuda meslek mensupları hemen hemen görüş birliği içindedir.

Araştırmada 2, 9, 20, 26 ve 27. ifadeler, 3'e yakın (fikrim yok/kararsızım) ortalaması olan ifadelerdir. İkinci ifade belirtildiği üzere, yasal sürelerin dışında kayıt yapılabilmesinin sisteme olan güveni azalttığı şeklindeki önerme konusunda meslek mensupları kararsız kalmıştır. Hakikaten yasal sürelerin dışında kayıt yapılabilmesi sisteme olan güven konusunda düşündürücüdür. Defter beyan sisteminin kullanımı ile vergi daireleri ile mükellef arasında anlaşmazlık durumu yaygın olarak görülmemekte; ancak yine de bir kısım meslek mensubunun uygulamanın kullanımı neticesinde vergi daireleri ile yaşadığı uyuşmazlıkların giderilmesi ihtiyacı da görülmektedir. Yirminci ifade belirtildiği üzere meslek mensupları defter beyan sistemi ile ilgili kendilerini tam olarak yeterli görmemektedir. Bu da uygulamanın kullanımı konusunda eğitim ihtiyacını göstermektedir. Yirmi altıncı ifade de bunu doğrular niteliktedir. Yani defter beyan sistemi, meslek mensuplarının pratik olarak kullanabileceği bir uygulama olarak görülmemektedir. Araştırma anketinde 3'ün altında ortalama puana sahip tek ifade programın pratik olarak kullanıma uygun olduğudur. Meslek mensupları bu ifadeye katılmamaktadır. Ayrıca defter beyan sisteminin vergi usul ve esaslarına uyum sağlama konusunda kapsayıcı ve hızlandırıcı etki oluşturduğu fikrine meslek mensupları kısmen katılmaktadır.

Çalışmada gruplar arasında farklılığı ortaya koyabilmek amacıyla iki seçime sahip olan cinsiyet ve medeni durum faktörü için Mann Whitney-U Testi, ikiden fazla seçime sahip eğitim ve mesleki tecrübe faktörleri için Tek Yönlü Varyans Analizi (Kruskall Wallis-H Testi) tekniği kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi sosyal bilimlerde kabul gören değer olan  $p \leq 0,05$  olarak diğer bir deyişle %95 güven düzeyi baz alınmıştır. Verilerin normallik testi sonucunda (Kolmogorov Smirnov

$p=0,00$ ; Shapiro-Wilk  $p=0,00$ ) normal dağılım göstermediği anlaşılmış ve non-parametrik testlere uygunluğu saptanmıştır.

Cinsiyet değişkeni açısından farklılık analizi (Bağımsız İki Grup Mann Whitney U Testi) sonuçlarına Tablo-3'te yer verilmiş, yedi soruya verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

**Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Farklılık Analizi Sonuçları**

Sorular	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
<b>Soru 5:</b> E-beyanname sistemindeki çapraz kontrollerin defter beyan sisteminde bulunmaması sistemin etkin bir şekilde çalışmasına engeldir.	<b>Erkek</b>	79	47,32	3738,50	578,5	-2,22	,026*
	<b>Kadın</b>	21	62,45	1311,50			
<b>Soru 7:</b> Defterin e-deftere benzer şekilde onaylı olarak yedeklenememesi kayıt güvenliğini olumsuz etkilemektedir.	<b>Erkek</b>	80	46,17	3693,50	453,5	-3,54	,000**
	<b>Kadın</b>	21	69,40	1457,50			
<b>Soru 8:</b> Defter-Beyan sistemi uygulamasında elektronik tasdik süresi olarak belirlenen 7 günlük başvuru süresi (teknik aksaklıklar ve iş yoğunluğu sebebiyle) yetersizdir.	<b>Erkek</b>	80	53,99	4319,00	601,0	-2,16	,031*
	<b>Kadın</b>	21	39,62	832,00			
<b>Soru 11:</b> Defter-Beyan sistemi, kayıt maliyetini arttırmaktadır.	<b>Erkek</b>	80	55,81	4464,50	455,5	-3,33	,001**
	<b>Kadın</b>	21	32,69	686,50			
<b>Soru 18:</b> Esnaf meslek odalarına defter beyan sistemini kullanma yetkisi verilmesi sisteme olan güveni olumsuz etkilemektedir.	<b>Erkek</b>	80	53,91	4312,580	607,50	-2,14	0,032*
	<b>Kadın</b>	21	39,93	838,50			

Sorular	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
Soru 19: Esnaf meslek odalarına defter beyan sistemini kullanma yetkisi verilmesi muhasebe mesleğinin gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir.	Erkek	80	53,79	4303,50	616,50	-2,14	0,032*
	Kadın	21	40,36	847,50			
Soru 26: Defter-Beyan sistemi, pratik şekilde kullanıma uygun olarak düzenlenmiştir.	Erkek	80	48,13	3850,50	610,50	-1,98	,047*
	Kadın	21	61,93	1300,50			

\* Anlamlılık düzeyi  $p < 0,05$  ve \*\* Anlamlılık düzeyi  $p < 0,01$

Yukarıdaki tabloda, erkek meslek mensuplarının kadın meslek mensuplarına nispetle çapraz kontrole daha az ihtiyaç duyduğu, kayıt güvenliği konusunda yeterince hassasiyet göstermediği, zamanı kullanma konusunda biraz daha esnek davrandıkları, maliyet konusunu daha çok önemseddiği, esnaf meslek odalarına yetki verilmesinin mesleğe güveni ve mesleğin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündükleri; kadın meslek mensuplarının erkek meslek mensuplarına nispetle 7 günlük tasdik süresini daha verimli değerlendirdikleri, kayıt maliyetini ikinci derecede düşündükleri, defter beyan sisteminin kullanımını daha pratik buldukları ve esnaf meslek odalarına yetki verilmesi konusunda endişe duymadıkları çıkarımı yapılabilir.

**Tablo 4. Araştırmada Evli ve Bekârların Farklı Görüş Bildirdikleri Sorular**

Sorular	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	P
<b>Soru 7:</b> Defterin e-deftere benzer şekilde onaylı olarak yedeklenememesi kayıt güvenliğini olumsuz etkilemektedir.	<b>Evli</b>	80	46,17	3693,50	453,5	-3,54	,000**
	<b>Bekar</b>	21	69,40	1457,50			
<b>Soru 11:</b> Defter-Beyan sistemi, kayıt maliyetini arttırmaktadır.	<b>Evli</b>	80	55,92	4473,50	677,5	-3,41	,001**
	<b>Bekar</b>	21	32,26	677,50			
<b>Soru 13:</b> Defter-Beyan sisteminin çalışma ekranı, hata yapmaya müsait bir yapıdadır.	<b>Evli</b>	80	54,68	4374,50	776,5	-2,67	,007**
	<b>Bekar</b>	21	36,98	776,50			
<b>Soru 14:</b> Defter-Beyan sisteminde yapılabilecek hataların çözümü konusunda mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır.	<b>Evli</b>	80	55,28	4422,00	498,0	-3,25	,001**
	<b>Bekar</b>	21	34,71	729,00			
<b>Soru 18:</b> Esnaf meslek odalarına defter beyan sistemini kullanma yetkisi verilmesi sisteme olan güveni olumsuz etkilemektedir.	<b>Evli</b>	80	53,81	4305,00	615	-2,07	,038*
	<b>Bekar</b>	21	40,29	846,00			
<b>Soru 19:</b> Esnaf meslek odalarına defter beyan sistemini kullanma yetkisi verilmesi muhasebe mesleğinin gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir.	<b>Evli</b>	80	54,34	4347,50	572,5	-2,56	,010*
	<b>Bekar</b>	21	38,26	803,50			

\* Anlamlılık düzeyi  $p < 0,05$  ve \*\* Anlamlılık düzeyi  $p < 0,01$

Yukarıdaki tabloda bekar meslek mensuplarının kayıt güvenliği konularında daha hassas bir düşünce içerisinde oldukları, evli meslek mensuplarının maliyet unsurunu daha çok dikkate aldıkları, defter beyan sisteminin çalışma ekranına uyum konusunda bekarlara nispetle zorlandıkları, defter beyan

sisteminde karşılaştıkları hataların çözümü konusunda daha fazla düzenleyici norma ihtiyaç duydukları, esnaf meslek odalarına yetki verilmesinin mesleğe güveni ve mesleğin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündükleri; çıkarımlarını yapmak mümkündür.

**Tablo 5. Eğitim Değişkenine Göre Yapılan Farklılık Analizi**

Sorular	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	$\chi^2$	sd	p	Alt Grup Farkı	P
<b>Soru 2:</b> Defter-Beyan sisteminde yasal sürelerin dışında kayıt yapılabilmesi sisteme güveni azaltmaktadır.	Lise	2	22,50	10,93	3	0,012	Önlisans/Y. Lisans	0,019
	Ön lisans	2	4,50					
	Lisans	92	51,39					
	Y.Lisans	5	73,80					
	Toplam	101						
<b>Soru 15:</b> Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından, sistem üzerinden tutulan defterlere ilişkin format ve standartlarda sık sık değişiklik yapılması kayıt yapmayı zorlaştırmaktadır.	Lise	2	4,00	8,08	3	0,044	Lise/Y. Lisans	0,031
	Ön lisans	2	47,00					
	Lisans	92	51,40					
	Y.Lisans	5	64,00					
	Toplam	101						
<b>Soru 22:</b> Defter-Beyan sistemi vergi denetimini hızlandırmaktadır.	Lise	2	88,00	13,98	3	0,003	Lise/Önlisans	0,006
	Ön lisans	2	3,00					
	Lisans	92	50,16				Önlisans/Y. Lisans	0,011
	Y.Lisans	5	70,80					
	Toplam	101						



Sorular	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	$\chi^2$	sd	p	Alt Grup Farkı	p
Soru 23: Defter-Beyan sistemi, kayıt hatalarının daha iyi tespit edilmesini sağlamaktadır.	Lise	2	89,50	12,08	3	0,007	Önlisans/ Lisans	0,008
	Ön lisans	2	5,00					
	Lisans	92	50,42				Önlisans/Y. Lisans	0,037
	Y.Lisans	5	64,60					
	Toplam	101						

Araştırmanın ikinci sorusunda yer alan “Defter-Beyan sisteminde yasal sürelerin dışında kayıt yapılabilmesi sisteme güveni azaltmaktadır.” ifadesine katılım sadece önlisans/yüksek lisans mezunları arasında farklılık arz etmektedir. Bu soruya verilen cevapların sıra ortalaması dikkate alındığında eğitim seviyesi arttıkça ortalama puan da artmakta; dolayısıyla yasal sürelere riayetin, eğitim seviyesi ile ilişkili olabileceği anlaşılmaktadır.

Araştırmanın on beşinci sorusunda yer alan “Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından, sistem üzerinden tutulan defterlere ilişkin format ve standartlarda sık sık değişiklik yapılması kayıt yapmayı zorlaştırmaktadır.” ifadesine katılım konusunda farklılık sadece Lise mezunu meslek mensupları ile yüksek lisans mezunları arasında görülmüş, ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunlarının kendi aralarında bir farklılık görülmemiştir.

Araştırmanın yirmi ikinci sorusunda yer alan “Defter-Beyan sistemi vergi denetimini hızlandırmaktadır.” ifadesine katılım konusunda farklılık Lise/Önlisans ve Önlisans/Yüksek Lisans mezunları arasında görülmüştür. Bu soruya verilen cevapların sıra ortalaması dikkate alındığında bu soruya en yüksek düzeyde lise mezunları katılım göstermekte; onları yüksek lisans mezunları takip etmektedir.

Araştırmanın yirmi üçüncü sorusunda yer alan “Defter-Beyan sistemi, kayıt hatalarının daha iyi tespit edilmesini sağlamaktadır.” ifadesine katılım konusunda farklılık Önlisans/Lisans ve Önlisans/Yüksek Lisans mezunları arasında görülmüştür. Bu soruya verilen cevapların sıra ortalaması dikkate alındığında bu soruya en yüksek düzeyde lise mezunları katılım göstermekte; yüksek lisans mezunları takip etmektedir.

**Tablo 6. Mesleki Tecrübe Değişkenine Göre Yapılan Farklılık Analizi**

Sorular	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	$\chi^2$	sd	p	Alt Grup Farkı	p
<b>Soru 1:</b> Meslek mensupları defter beyan sistemini kullanmada güçlük çekmektedir.	<1 yıl	2	53,00	13,31	5	0,021	11-15 yıl ile >20yıl	0,047
	1-5 yıl	3	56,17					
	6-10 yıl	19	54,79					
	11-15 yıl	20	59,40				16-20 yıl ile >20yıl	0,031
	16-20 yıl	27	58,37					
	>20 yıl	30	35,72					
	Toplam	101						
<b>Soru 14:</b> Defter-Beyan sisteminde yapılabilecek hataların çözümü konusunda mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır.	<1 yıl	2	47,50	15,27	5	0,009	6-10 yıl ile 16-20 yıl	0,006
	1-5 yıl	3	35,50					
	6-10 yıl	19	36,05					
	11-15 yıl	20	45,65					
	16-20 yıl	27	63,50					
	>20 yıl	30	54,57					
	Toplam	101						

Araştırmamızın birinci sorusunda yer alan “Meslek mensupları defter beyan sistemini kullanmada güçlük çekmektedir.” ifadesine katılım konusunda farklılık mesleki tecrübesi 10 - 20 yıl aralığında olan meslek mensupları ile yirmi yılın üzerinde olan meslek mensupları arasında hesaplanmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında en düşük puan mesleki tecrübesi 20 yılın üzerinde olan meslek mensupları arasında görülmektedir. Buradan hareketle; elektronik sistemlere uyum konusunda mesleki tecrübenin etkili olduğu ve tecrübe arttıkça kullanım konusunda kolaylık sağlanabileceği çıkarımı yapılabilecektir.

Araştırmamızın on dördüncü sorusunda yer alan “Defter-Beyan sisteminde yapılabilecek hataların çözümü konusunda mevzuatta açık bir düzenleme bulunmamaktadır.” ifadesine katılım konusunda farklılık mesleki tecrübesi 6-10 yıl olan meslek mensupları ile 16-20 yıl arasında olan meslek mensupları arasında hesaplanmıştır. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek puanın tecrübesi 16-20 yıl olan meslek mensuplarına ait olduğu ve defter beyan sisteminde karşılaştıkları hataların çözümü konusunda daha fazla düzenleyici norma ihtiyaç duydukları çıkarımı yapılabilir.

#### 4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Muhasebe meslek mensuplarının defter tutma faaliyetleri ile ilgili teknolojik gelişmelerden faydalanması kaçınılmazdır. Hata payını ve kâğıt kullanımını azaltan, denetimi hızlandıran, bilgiye erişimi kolaylaştıran güncel uygulamalar, her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu uygulamaların, teknolojik gelişmelere uyumlu, bilimsel verileri dikkate alan, mevzuata uygun olarak hazırlanmış olması gerekir. Bu uygulamalardan birisi olan defter beyan sisteminin meslek mensuplarının kullanımına sunulması ile birlikte, uygulama öncesi görülen sorunlardan bir kısmı ortadan kalkmış; ancak ortaya bazı yeni sorunlar çıkmıştır. Bu çalışma; defter beyan sistemi uygulaması ile ilgili meslek mensuplarının sistemde gördükleri aksaklıkları tespit ederek; çözüm önerisi geliştirilebilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmayla, muhasebe meslek mensuplarının defter beyan sistemine yaklaşımı ve defter beyan sisteminin meslek mensuplarının ihtiyacını karşılama durumu tespit edilerek Türkiye’de muhasebe mesleğinin uygulama kısmına katkı sağlaması da beklenmektedir.

Trabzon ilinde faaliyet gösteren çoğunluğu lisans mezunu, 31-40 yaş aralığında ve mesleki tecrübesi yaklaşık 20 yıl olan toplam 101 meslek mensubu seçilerek yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmış ve anket formunda muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerini ve defter beyan sistemini kayıt düzeni, mevzuat ve denetim açısından değerlendirmelerini ölçmeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Meslek mensuplarının verdiği bilgiler doğrultusunda defter beyan sisteminde görülen bazı aksaklıklar ve çözüm önerileri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

- Defter beyan sisteminin e-fatura sistemi ile entegrasyonu meslek mensuplarınca zaruri olarak görülmektedir.
- Meslek mensuplarının defter beyan sistemi ve diğer elektronik muhasebe uygulamalarını kullanmaları karşılığında muhasebe ücretlerinde yeterince artış sağlanamadığı; uygulamaların kullanımından kaynaklanan ilave zaman ve iş yükünün mükelleflere ücret olarak yansıtılmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut muhasebe ücret tarifesinde elektronik defter tutma ve defter beyan sistemi kullanımı konusunda ücretlendirme ile ilgili herhangi bir kriter bulunmamaktadır. Defter beyan sistemini kullanan vergi mükelleflerinin iş yükü dikkate alınarak sektörlere göre ücret tarifesi uygulanmalıdır. Stopaj, tevkifat

ve mahsup işlemleri ağırlıklı olan sektörlerde ücret tarifesinde farklılaştırmaya gidilmelidir.

- Defter beyan sisteminin kullanımının meslek odalarına açılması muhasebe mesleğinin gelişimini olumsuz olarak etkileyecektir. Bu konuda yetkinin sadece muhasebe meslek mensuplarında kalması önerilmektedir.

- Defter beyan sistemi uygulamasında elektronik tasdik süresi olarak belirlenen 7 günlük başvuru süresi (teknik aksaklıklar ve iş yoğunluğu sebebiyle) yetersizdir. Meslek mensupları bu sürenin arttırılması kanaatini taşımaktadır.

- Defter beyan sisteminde yapılabilecek hataların çözümü konusunda açık bir düzenleme bulunmaması, sistemde yaşanabilecek problemlerin çözümü konusunda meslek mensuplarını olumsuz yönde etkileyecek; sistemde tıkanmaya sebep olabilecektir. Bu konularda çözüm önerisi sunabilecek standartların belirlenmesi gerekir.

- Meslek mensuplarının muhasebe mesleğinin gereği olarak uyması gereken standartlar olduğu gibi defter beyan sisteminin de benzer nitelikte standartlara sahip olması gerekir. Ancak bu standartlarda sık sık değişikliğe gidilmesi sisteme uyum sağlama konusunda meslek mensuplarının zorlanmasına sebep olmaktadır.

- Defter beyan sisteminde yasal sürelerin dışında kayıt yapılabilmesinin sisteme olan güveni azalttığı şeklindeki önerme konusunda meslek mensupları kararsız kalmıştır. Her ne kadar meslek mensupları için süre aşımı mesleğin icrasını kolaylaştırırsa da sisteme olan güven konusunda düşündürücüdür.

- Defter beyan sisteminin kullanımı ile vergi daireleri ile mükellef arasında anlaşmazlık durumu yaygın olarak görülmemekle birlikte bir kısım meslek mensubunun uygulamanın kullanımı neticesinde vergi daireleri ile yaşadığı uyuşmazlıkların giderilmesi ihtiyacı da görülmektedir. Uygulamanın yeni olmasının bu durumu etkilediği düşünülmektedir.

- Meslek mensupları, defter beyan sistemi ile ilgili kendilerini tam olarak yeterli görmemektedir. Bu da uygulamanın kullanımı konusunda eğitim ihtiyacını göstermektedir. Yani defter beyan sistemi, meslek mensuplarının pratik olarak kullanabileceği bir uygulama olarak görülmemektedir. Araştırma anketinde en düşük ortalama puana sahip ifade programın pratik olarak kullanıma uygun olduğudur.

- Defter beyan sistemi internet tabanlı bir program olduğu için sürekli gelişmeye ve güncellemeye açıktır. Sistemdeki yenilikler meslek mensubunun çalışma düzenine etki etmekte, zaman ve maliyet açısından mesleki faaliyeti olumsuz etkileyebilmektedir. Sistemde yapılacak güncellemelerin önceden haber verilmesi ve meslek mensubunun programlı olarak bu dönemi atlatması gerekir.

Defter beyan sistemi ile ilgili yapılan araştırmada alınan cevaplarda katılımcıların özelliklerine göre farklılık olup olmadığı da analiz edilmiş; aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Cinsiyet değişkeni açısından; erkek meslek mensuplarının kadın meslek mensuplarına nispetle çapraz kontrole daha az ihtiyaç duyduğu, kayıt güvenliği konusunda yeterince hassasiyet göstermediği, zamanı kullanma konusunda biraz daha esnek davrandıkları, maliyet konusunu daha çok önemseyen esnaf meslek odalarına yetki verilmesinin mesleğe güveni ve mesleğin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündükleri; kadın meslek mensuplarının erkek meslek mensuplarına nispetle 7 günlük tasdik süresini daha verimli değerlendirdikleri, kayıt maliyetini ikinci derecede düşündükleri, defter beyan sisteminin kullanımını daha pratik buldukları ve esnaf meslek odalarına yetki verilmesi konusunda endişe duymadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Medeni durum değişkeni açısından; bekar meslek mensuplarının kayıt güvenliği konularında daha hassas bir düşünce içerisinde oldukları, evli meslek mensuplarının maliyet unsurunu daha çok dikkate aldıkları, defter beyan sisteminin çalışma ekranına uyum konusunda bekarlara nispetle zorlandıkları, defter beyan sisteminde karşılaştıkları hataların çözümü konusunda daha fazla düzenleyici norma ihtiyaç duydukları, esnaf meslek odalarına yetki verilmesinin mesleğe güveni ve mesleğin gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Eğitim değişkeni dikkate alınarak yapılan analizde; yasal sürelerle riayetin, eğitim seviyesi ile ilişkili olduğu, kayıt güvenliği konusunda eğitim seviyesi arttıkça duyulan hassasiyetin de arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

- Mesleki tecrübe değişkeni dikkate alınarak yapılan analizde; elektronik sistemlere uyum konusunda mesleki tecrübenin etkili olduğu ve tecrübe arttıkça kullanım konusunda kolaylık sağlanabileceği, tecrübesi 16-20 yıl arasında bulunan meslek mensuplarının defter beyan sisteminde karşılaştıkları hataların çözümü konusunda daha fazla düzenleyici norma ihtiyaç duydukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Defter beyan sisteminin geliştirilmesinde meslek mensuplarının yaşadığı sorunlar ve yapılan tespitler dikkate alınarak sistemin mesleki standartlar nazara alınarak düzeltilmesi gerekir. Meslek mensupları; eğitim, mesleki durum ve tecrübe açısından farklı yaklaşımlara sahip olabilir. Ancak defter beyan sisteminin, tüm meslek mensupları açısından; standart, kolay anlaşılır, zaman tasarrufu sağlayan bir sistem olarak kullanım sağlaması gerekir.

#### KAYNAKÇA

Altunışık, R. vd. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Adapazarı: Sakarya Kitabevi

Arslan, C. M. (2018). Elektronik Olarak Düzenlenen Defter ve Belgelerin Kapsamı Genişletildi. *Vergi Dünyası Dergisi*, 439, Erişim Adresi: <http://www.vergidunyasi.com.tr/Makaleler/7342> / Erişim Tarihi: 11.08.2019

Aydın, F. Z. (2017). *Türkiye’de e-Fatura ve e-Defter Uygulamalarının İşletmeler Üzerindeki Yansımaları ve Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Bal, E. (2018). *Elektronik Defter (E-defter) Uygulamaları ve İşletmeler Açısından Kazanımları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İstanbul.

Bayraktar, C. (2016). *Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Belge Sistemleri Üzerine Davranışsal Tutumları ve Kullanma Niyetlerinin İncelenmesi: Karabük İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi, Karabük.

Calayoğlu, İ. (2019). Elektronik Vergi Denetimindeki Teknolojik Gelişmeler ve Tam Denetime Geçiş Adımları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 81, 143-162.

Demirkaya, G. (2019). *Türkiye’de e-Fatura Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Doğan, D. (2018). Sorularla Defter Beyan Sistemi. *Yaklaşım Dergisi*, 302, Erişim Adresi: <https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=30757&arananKey=defter%20beyan%20sistemi> Erişim Tarihi: 22.07.2019

Ekiz, N. (2018). *E-fatura ve e-Defter Sisteminin Bağımsız Denetime Katkıları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi, İstanbul.

Ertem, F. (2017). *Elektronik Ortamda Defter Uygulamaları ve Denetimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kızgın, M. (2017). *E-fatura ve e-defter Uygulayıcılarının Sürekli Denetim Alguları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Nadızza, A. (2019). *E-Dönüşüm Kapsamında e-Fatura ve e-Defter Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Nakip, M. (2006). *Pazarlama Araştırmaları: Teknikler ve SPSS Destekli Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Orhan, B. (2017). *Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Meslek Mensuplarının Verimliliğine Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hitit Üniversitesi, Çorum.

Ökçün, S. (2018). *Kanuni Defter ve Belgeleri Gizleme Suçunun "E-Defterler" Açısından İncelenmesi*, *Yaklaşım Dergisi*, 302, Erişim Adresi: <https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=30717&arananKey=SADIK%20%C3%96K%C3%87%C3%9CN> Erişim Tarihi: 14.09.2019

Özdemir, M. (2016). *Muhasebede e-Defter, e-Fatura Uygulamaları ve Türkiye'de e-Defter, e-Fatura Sistemine Geçen İşletmeler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Pehlivan, O. (2019). *Vergi Hukuku – Genel Hükümler ve Türk Vergi Sistemi*. Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım